

trau, Nuoro *trabu* (ben explicats per MLWagner, RFE ix, 261; 232; BDC xix, 38; x, 142); car aquesta *-b-* és intercalada (cf. *trabu* 'toro' de *trau* TAURU, i veg. Wagner); també la forma *troccu* «burrone» (avenc o congost), del parlar de Fonnì, s'explica naturalment.

En les dues llengües romàniques de França el mot ha format i forma part dels elements bàsics i constants de l'idioma, tant en la forma verbal com en la substantiva: el verb *trouer* 'foradar' usat de sempre i pertot, està documentat des del S. XII, *trou* igualment, i d'aquest en tenim una dada solta, de forma encara quasi llatina *traugum* en la Lex Ripuaria del S. VIII (Littré).

En ll. d'oc també *trauc* i *traucar* han estat constants des dels orígens de la llengua, un i altre abundants des dels més antics i clàssics trobadors: *trauc* en el Monjo de Montaudon i en Peire Cardenal: «ab las bolas redondas que pendon als matratz, / can las letras son clauzas e lo *trauc* es serratz» (en un *estribot* anti-monacal, Appel, *Chr.*, 79.30, hi ha disfressa obscena dels *matratz* 'dards erectes', les *bolas*, i el *trauc* al·ludint al *con*, esmentat en el vers 28); *traucar* és encara més abundant des dels orígens (8 exs. dels Ss. XI-XIII, entre Rayn., v, 409a i el gloss. de l'Appel, contra 3 de *trauc*: si incloem, en aquells, sengles exs. de *traucable*, *trauquilha* i *trauquilhós*, que deriven òbviament de *traucar*): «escutz *traucar* e desgarnir» en Bertran de Born; «e cre que'l cels e'l tros [*< thronus divi*] ne fos per él *traucatz*», PCardenal (Appel, 79.7); «*traucar* murs unas e outras» i «que can vi'l fum e la flam' e'l carbó, / e'l mur *traucat* en man luec, ses bon só» (sense ariet), Raimbaut de Vaqueiras (Appel, 101.40); i en el *Bestiari* (Appel, 125), que és occità central de c. 1200.

Manca de tot fonament el supòsit de Gilliéron (*Pathologie et Thérapeut. Verbales*, 1915), que *traucar* i *trouer* siguin creacions secundàries sobre el substantiu (únic que seria antic), sense gaire més fonament que l'apriori de les teories gillieronianes de geografia lingüística, per més que se'n vagi enamorar M-Lübke (*Litbl.* xxxvii, 240; i REW, 8864), assegurant que en el territori nord-occità (on KA > *ça*, *tsa*) hi hauria *traucar* i no *trauchar*.

En realitat, no estaven prou informats: ja pel TdF, veiem que hi ha *trauchà* en el Llemosí i el Delfinat, *trouchà* en altres zones del Delf., *trouchà* en el Velay; en alguns llocs septentrionals de les terres d'Oc hi ha hagut decadència del verb oc. (invasió del fr. *trouer*), i Gilliéron només admet el testimoni del seu ALF! Sembla que ell i M-Lübke es fixen en la grafia *traucar* del nòrdic Bertran de Born (potser coses dels copistes, i hi pot haver hagut algun cas local en què *trauchar* hagi estat suplantat per formes en *-k-* de l'oc. merid.) (*trouchà* alv., TdF) ajudades per la influència de *trauc*. Però ja hem vist que, tant en llengua d'oïl, com en llengua d'oc, el verb *traucar*, *trouer*, es documenta des dels orígens, encara més copiosament que el substantiu. Segons les dades romàniques, és impossible dir, també en aquest cas, què és més antic si l'ou o la gallina.

Pel que fa a l'extensió del mot, ha cobert tot el territori francès; en el domini occità *trauc* és general en-

cara a tot el domini des de l'Atlàntic als Alps (ALF 1336; comentat per Jud, ASNSL cxx): reduït a *trau*, segons la normal fonètica dialectal en la zona prov., lld. Est, i zones llem. i alv.; però *trayk* a Gascunya, alt Lld. i lld. central; i la *-k* reapareix en els Alps.

Només a Gascunya ha tingut *trauc* seriosa concurrència en llengua d'oc. Allà *hurât* és encara la resposta de 'trou' (*faire un trou dans un plancher*) a Bearn i alta Bigorra, *trây(k)* a la resta del domini (ALGc. iv, 1601).

A la Vall d'Aran tampoc és el mot típic sinó *horat*, únic viu a la major part de la Vall, fora de l'extrem baix-aranès, on *trauc* té més vida, en alguna acc.: 'forat natural d'un arbre', 'esclètxa en una porta' (1924, 1925, 1928), *traucà* 'treure el cap el sol entre núvols' (1924); altrament amb rastres toponímics en altres llocs, i alguns també de la forma pre-gascona *tròc*.

L'aspecte del mot i la naturalesa del concepte invitaven naturalment a pensar en una etimologia pre-romana. Els romanistes se'n van preocupar sempre, però sense fruit sostenible; o amb resultats vagues, o poc convincents. M-Lübke «probablement gàllic»; Bloch₁ «origen desconegut»; Rohlf s'abstingué conspicuament de dir-ne res en *Le Gc.*_{1.12}; Wartburg afegeix a Bloch₂ «sûrement d'origine pré-latine, prob. gauloise; toutefois les autres langues celtiques n'offrent pas de forme analogue, de sorte qu'on peut supposer que les Gaulois ont reçu ce mot d'une langue parlée en Gaule avant leur arrivée». En net: no es passa d'aquell *TRAUCUM «wohl gallisch» de M-Lübke. Com de costum, es fa poc cas del català, i gens de la seva fonètica, que hom ignora alegrement. I tothom acluca els ulls al fet que el català i la nostra fonètica s'oposen a aquest diftong *au* gàllic.

Ara bé, això és greu, en efecte. La nostra fonètica històrica (i àdhuc la francesa) demostra que no estem en el cas de PAUCUM > oc. *pauc*, fr. *peu* (< fr. arcaic *poŷ*), cat. *pòc*, o AUCA > oc. *auca*, fr. *oue* (< *oŷe*), cat. *òca*, MAUKA > oc. *mauca*, cat. *mòca*, CAULIS > oc. *caul*, cat. *còl*, PAUPER > oc. *paubre*, fr. ant. *poivre*, cat. *pobre*, CAUSA > oc. *causa*, fr. *chose*, cat. *còsa*. Sí que hi ha paralelisme amb *taula* (fr. *tôle*), *paraula* (fr. *parole*), de TA(B)ULA, PARA(B)OLA; amb oc. i cat. ant. *gauta* (avui *GALTA*), fr. *joue*, provinents de GAÛOTA; amb *llaurar* de LABORARE; amb *graula* i *fraula* GRA(G)ÛLA, FRA(G)ÛLA, fr. *grole*, oc. *graula*, *fraula*; el mot s'acosta a l'evolució catalana de TE(G)ULA > *teula*, SABLONEM > *sauló*, o als descendents dialectals i toponímics que tenim de *fau* (fr. ant. *fo*, dial. *foŷ*) FAGUS, de *Pau* (PAGUS), de FRAU (o *afrau*), oc. *frau*, fr. occid. *frou* (veg. ací, vol. IV, 174b49ss.).

Al capdavant sembla que l'avi Diez fou el qui tingué més intuïció en aquest cas, quan postulava una base *TRABUCARE (Wb., 694). Intuïció fonètica; però, a desgrat dels equilibris que hi intenta Gamillscheg (*EWFS*, s. v. *trouer*) per salvar la idea, és insostenible que aquesta combinació híbrida del romànic TRA(NS)- i el germ. BÛK 'ventre' (i després 'forat'), pogués donar *traucar* (quan de fet va donar *trabucar* amb el significat que cal esperar-ne); amb una caiguda tan antiga